

บทที่ 3

บทบาทของสตรีในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

3.1 บทบาทของสตรีไทยในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

3.1.1 ด้านเศรษฐกิจ

สตรีไทยได้แสดงบทบาททางเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าบุรุษ สตรีเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานของชาติ ประกอบอาชีพในท่งวงการ มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของครอบครัวและเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

เดิมภาพของสตรีไทยในเมืองหลวงมีหน้าที่ คอยปรนนิบัติสามีและผลิตผู้สืบสกุล บุรุษเป็นผู้นำครอบครัว ประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว แรงงานของสตรีจำกัดอยู่เฉพาะงานในครอบครัว

สำหรับสตรีในครอบครัวข้าราชการและได้มีโอกาส เข้ารับการอบรมในวังให้ เป็นกุลสตรีเพื่อทำหน้าที่ของภรรยาและแม่บ้านที่ตัดต่อไป หรือเพื่อให้มีโอกาสได้รับใช้ใกล้ชิดอยู่กับพระมหากษัตริย์ จึงเป็นความมุ่งหวังสูงสุด (สภาสตรีแห่งชาติ, 2519 : น. 164)

ส่วนสตรีในชนบท ซึ่งเป็นสังคมหมู่บ้าน ลักษณะของครอบครัวเป็นถาวรอยู่ร่วมกันระหว่างชายหญิงที่ต้องปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน ในชนบทมีอาชีพด้านเกษตรกรรม ต้องการแรงงานที่ใช้สำหรับการผลิต ทุกครอบครัวจำเป็นต้องใช้แรงงานที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นแรงงานของชาย หญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ ดังนั้นแรงงานสตรีจึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าบุรุษ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการใช้แรงงานของสตรีไทย

สตรีไทยสมัยก่อนมิได้รับการศึกษาเพื่อเข้าไปประกอบอาชีพ ประเพณีและค่านิยมเก่า ๆ เป็นอุปสรรคที่กีดกันสตรีในการเรียน แต่ชนบทรรมนิยมประเพณีดังกล่าวก็ต้องเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น มีการติดต่อกับต่างประเทศรับเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย มีการจัดตั้งโรงเรียน

สำหรับสตรีแห่งแรกขึ้นในสมัยรัชการที่ 5 เป็นภารยฐานะของสตรี มีการเรียกร้องความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ระหว่างหญิงและชาย

ในสมัยต่อ ๆ มา การศึกษาและฐานะของสตรีดีขึ้น ทำให้สตรีเริ่มมีบทบาทเท่าเทียมบุรุษ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้สังคมล้าสมัยขึ้นและยุ่งยาก ความต้องการเงินตรามีมาก เพื่อแลกเปลี่ยนกับเครื่องอุปโภค บริโภคที่สนองความต้องการ การครองชีพในปัจจุบันและความจำเป็นของรัฐบาลนั้นจะต้องวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล และการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรมธุรกิจและบริการของเอกชน รวมทั้งรัฐวิสาหกิจทั้ง 2 ประการนี้กระตุ้นให้สตรีสนใจที่จะทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว จากการสำรวจความเห็นของสตรีที่ออกไปทำงานของกรมแรงงาน ซึ่งครอบคลุมการประกอบอาชีพของสตรีทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2514 ที่สรุปผลออกมาว่าสตรีที่ทำงานอยู่กว่า 90% ทำงานเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจและจากการสำรวจในทำนองเดียวกันของสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2511 ซึ่งพบว่าประมาณ 86% ของสตรีที่ทำงานเฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีภาระหน้าที่จะต้องจัดสรรหรือแบ่งปันรายได้ของตนให้เป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัวในจำนวนเงินตั้งแต่ต่ำกว่าเดือนละ 500 บาทจนกระทั่งสูงกว่าเดือนละ 1,000 บาท แสดงถึงความต้องการทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่สตรีมีส่วนรับผิดชอบอยู่มาก นอกจากนั้นเนื่องจากทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของสตรีเอง โดยอิทธิพลของการศึกษาและความตระหนักในฐานะใหม่ของตน ทำให้สตรีจำนวนไม่น้อยเห็นว่าที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเงิน การทำงานยังมีความหมายถึง "การช่วยเหลือเศรษฐกิจของชาติ ความรู้สึกที่ได้ทำบางสิ่งบางอย่างที่น่าสนใจและคุ้มค่ารวมทั้งทำให้มีประสบการณ์และความรู้กว้างขวางขึ้นอีก"...

(สภาสตรีแห่งชาติ , 2519 : น. 172-173)

ระหว่างปี พ.ศ. 2503-2513 ประชากรที่ใช้แรงงานด้านเศรษฐกิจในประเทศไทยเพิ่มขึ้นประมาณ 3 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 22 คน ระหว่างปี 2513-2523 ประชากรกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นประมาณ 16 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 51 แสดงให้เห็นถึงการ

เพิ่มของอัตราแรงงานไทย

ในปี 2503, 2513 และ 2523 แรงงานสตรีไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 48.4 , 47.1 และ 45 ของกลุ่มแรงงานด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลา 10 ปีคือระหว่างปี 2503-2513 อัตราการเพิ่มของแรงงานดังกล่าวใกล้เคียงกัน แต่ในปี 2523 อัตราการเพิ่มจะลดลง แรงงานสตรีในแต่ละกลุ่มอายุจะไม่เท่ากัน โดยทั่วไปกลุ่มสตรีที่ยังสาวจะมีมากกว่าสตรีสูงอายุ มีผู้หญิงจำนวนมากเริ่มทำงานเร็วกว่าผู้ชาย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยผู้หญิงจะไม่ศึกษาต่อหลังจากการศึกษาภาคบังคับแล้ว ถ้าผู้ปกครองไม่สามารถจะส่งเสียได้สำหรับในชนบทไทยผู้หญิงจะหยุดเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้พี่ชายหรือน้องชายได้เรียนต่อ ซึ่งเป็นลักษณะของประเทศด้อยพัฒนาในเอเชีย ลาตินอเมริกาและแอฟริกา

อัตราแรงงานสตรีจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสตรีด้วย จะเห็นได้ว่าสตรีที่มีอายุระหว่าง 15-44 ปี ที่อยู่ในสถานการณ์สมรสแล้ว จะมีอัตราแรงงานต่ำกว่าสตรีที่ยังเป็นโสด สตรีที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ซึ่งเป็นหม้ายหรือหย่าจากสามี จะมีอัตราแรงงานที่สูงที่สุด แรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในอาชีพเกษตรกรรม โรงงาน บัญชี และบริการ

ในปี 2513 แรงงานสตรีส่วนใหญ่ร้อยละ 83.6 จะเน้นหนักในเรื่องการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และงานเกี่ยวกับป่าไม้ ในปี 2523 แรงงานสตรีในเรื่องดังกล่าวลดลงเหลือร้อยละ 75.2 ในขณะที่แรงงานสตรีที่ทำงานในสำนักงาน (white collar jobs) เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.4 ในปี 2513 และร้อยละ 13.4 ในปี 2523

ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในการทำงานที่ผู้ชายทำ แต่ผู้หญิงยังคงมีบทบาทน้อยมากในตำแหน่งการบริหารงานระดับสูง ในปี 2513 มีผู้หญิงร้อยละ 7.1 ทำงานด้านบริหารและเป็นนักบริหาร และในปี 2523 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.1

โดยทั่วไปแล้ว อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของชายจะสูงกว่าหญิง ในทุกภาคและทุกกลุ่มอายุ ยกเว้น กลุ่มอายุ 11-14 ปี ผู้หญิงจะมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมากกว่าผู้ชายเล็กน้อย คือร้อยละ 23.7 เทียบกับร้อยละ 23.1 ในปี 2529

จำนวนประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ

พ.ศ. 2527-2529

อาชีพ	2527	2528	2529
รวม	25,998.8	25,852.5	26,690.7
ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการและปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกัน	817.9	763.7	901.6
ผู้ปฏิบัติงานบริการ ธุรการ และจัดดำเนินการ	306.6	347.0	362.9
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน	603.7	547.1	677.0
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	2,023.3	2,191.4	2,522.1
เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์คนตัดกานชั๊กลากไม้ และผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกัน ผู้ทำงานเหมืองแร่ ผู้ต่อย้อยย หิน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน	18,195.4	17,716.3	17,824.8
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคม	607.4	604.0	721.8
ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร ซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	2,589.0	2,758.5	2,762.4
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการ การกีฬา และการเล่นต่าง ๆ	849.7	913.9	891.4
คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	5.0	8.6	26.3

ที่มา : รายงานผลการสำรวจแรงงาน ทัวราชอาณาจักร รอบที่ 3 พ.ศ. 2527-2529

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนาสกรฐมนตรี

จำนวนประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม
สถานการทำงาน และชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ พ.ศ. 2528-2529

(พันคน)

รายการ	2528		2529	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
อุตสาหกรรม	13,971.5	11,881.0	14,387.3	12,303.4
เกษตรกรรม การป่าไม้ การล่าสัตว์ และการประมง	9,385.7	8,288.7	9,423.4	8,392.0
การขุดแร่โลหะ และอโลหะ	47.2	22.0	29.9	11.7
อุตสาหกรรม หัตถกรรม	1,143.9	922.6	1,137.8	931.1
การก่อสร้าง ซ่อมและรีดถอนทำลาย	478.4	103.8	507.2	82.6
การสาธารณูปโภคและการสาธารณสุข	90.3	11.2	103.9	19.5
พาณิชย์กรรม	1,127.7	1,248.1	1,213.2	1,482.0
การขนส่ง คลังสินค้าและการคมนาคม	485.4	46.3	554.3	49.7
บริการ	1,205.3	1,230.8	1,405.9	1,324.6
กิจการอื่นที่ระบุไม่แจ้งชัดหรือไม่ทราบ	6.6	6.8	11.4	9.7
สถานภาพการทำงาน	13,971.5	11,881.0	14,387.3	12,303.4
นายจ้าง	210.1	61.9	217.7	53.0
ลูกจ้างรัฐบาล	1,091.6	514.0	1,251.6	585.7
ลูกจ้างเอกชน	2,846.8	2,108.8	3,016.1	2,296.1
ทำงานส่วนตัว	5,880.7	2,053.2	5,961.6	2,082.3
ช่วยธุรกิจของครอบครัว	3,941.9	7,142.9	3,940.1	7,286.1

ผู้อยู่ในกำลังแรงงานซึ่งมีอายุ 11 ปีขึ้นไปจำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ.2528-2529

(พันคน)

ระดับการศึกษา	2528		2529	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	13,971.5	11,881.0	19,088.1	19,103.9
ไม่มีการศึกษา	727.7	1,177.8	947.8	2,110.4
อนุบาลและประถมศึกษา	11,118.2	9,576.5	14,462.4	14,508.6
ต่ำกว่าประถมศึกษาตอนต้น	570.0	561.4	835.8	902.5
ประถมศึกษาตอนต้น	8,228.7	7,040.3	9,743.3	9,967.9
ประถมศึกษาตอนปลาย	2,319.5	1,974.8	3,883.3	3,638.2
มัธยมศึกษาและเตรียมอุดมศึกษา				
หรือเทียบเท่า	1,486.3	642.9	2,802.2	1,715.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	937.6	324.1	1,610.6	887.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	245.2	113.7	511.2	346.6
อาชีวศึกษา	303.5	205.1	680.4	481.1
มหาวิทยาลัย	308.0	205.4	452.3	373.4
สาขาวิชาการ	197.3	143.2	275.2	212.8
วิชาชีพชั้นสูง	110.7	62.2	177.1	160.6
ฝึกหัดครู	255.8	231.6	320.0	321.0
อาชีวศึกษาระยะสั้น	2.2	12.5	1.1	11.4
อื่น ๆ	26.0	1.6	40.8	15.1
ไม่ทราบ	45.7	31.7	60.7	48.1

ที่มา : รายงานผลการสำรวจแรงงาน ทัวราชอาณาจักร รอบที่ 3 พ.ศ.2528 และ 2529

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื

บุคคลในกำลังแรงงานจำนวนตามระดับการศึกษาและเพศ พ.ศ.2527-2529

(หน่วยเป็นพัน)

ชั้นการศึกษาและเพศ	2527		2528		2529	
	ผู้มีงานทำ	ผู้ไม่มีงานทำ	ผู้มีงานทำ	ผู้ไม่มีงานทำ	ผู้มีงานทำ	ผู้ไม่มีงานทำ
รวมทั้งสองเพศ	25,998.8	611.1	25,852.5	994.6	26,678.6	968.2
ไม่มีการศึกษา	1,803.9	36.1	1,905.7	44.1	1,580.0	24.9
ประถมศึกษาและอนุบาล	21,034.9	353.2	20,694.9	674.5	21,258.6	597.3
มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษา						
สายวิชาการ	1,448.6	71.3	1,621.0	127.6	1,886.8	146.5
อาชีวศึกษาตอนต้นปลายและ						
ชั้นสูง	534.7	75.2	508.7	51.8	626.1	81.7
มหาวิทยาลัย	434.2	44.4	513.6	63.4	675.9	82.5
ฝึกหัดครู	524.7	28.4	487.4	26.4	529.8	32.2
อาชีวศึกษาระยะสั้น	19.6	0.4	14.7	0.2	10.6	0.2
อื่น ๆ	44.2	0.7	27.8	0.3	25.3	-
ไม่ทราบ	152.8	0.1	77.5	5.2	84.9	2.3
รวม	13,865.0	278.2	13,971.5	456.2	14,379.7	463.6
ไม่มีการศึกษา	642.9	7.0	727.2	11.8	578.5	4.7
ประถมศึกษาและอนุบาล	11,181.4	151.9	11,118.4	282.1	11,284.9	268.9
มัธยมศึกษาเตรียมอุดมศึกษา						
สายวิชาการ	1,011.3	47.4	1,183.0	93.5	1,388.1	90.4

อาชีวศึกษาตอนต้น ปลายและ

ชั้นสูง	331.8	38.9	303.6	28.7	393.2	51.6
มหาวิทยาลัย	280.4	21.7	308.2	29.0	386.8	35.9
ฝึกหัดครู	287.5	10.4	255.8	5.54	272.4	10.3
อาชีวศึกษาระยะสั้น	5.2	0.4	2.27	-	1.1	-
อื่น ๆ	41.4	0.0	26.1	0.3	17.3	-
ไม่ทราบ	82.5	0.0	45.8	4.8	56.9	1.3
หญิง	12,133.8	322.9	11,881.0	538.4	12,298.9	504.5
ไม่มีการศึกษา	1,161.0	29.1	1,177.9	32.3	1,001.5	20.1
ประถมศึกษาและอนุบาล	9,853.5	201.3	9,576.5	392.4	9,973.6	328.2
มัธยมศึกษาเตรียมอุดมศึกษา						
สายวิชาการ	437.3	23.9	438.0	34.1	498.6	56.1
อาชีวศึกษาตอนต้น ปลายและ						
ชั้นสูง	202.9	36.3	205.1	23.1	232.8	30.1
มหาวิทยาลัย	153.8	22.7	205.4	34.4	289.0	46.5
ฝึกหัดครู	237.2	18.0	231.6	20.9	257.4	21.9
อาชีวศึกษาระยะสั้น	14.1	-	12.5	0.2	9.5	0.2
อื่น ๆ	2.8	0.7	1.7	-	8.0	-
ไม่ทราบ	70.3	0.1	31.7	0.4	28.0	0.9

ที่มาแห่งข้อมูลสถิติ : รายงานการสำรวจแรงงาน ทหาราชอาณาจักร (รอบที่ 3) สิงหาคม 2527-2529 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี

นอกจากสตรีจะใช้แรงงานในการประกอบอาชีพแล้ว ยังมีกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาสูง และมีฐานะดี ได้พยายามช่วยกันยกระดับฐานะสตรีโดยมีรัฐบาลสนับสนุน เปิดโอกาสให้สตรีได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปรับปรุงชุมชน โดยร่วมกันปฏิบัติงานในรูปแบบโครงการและองค์การที่เป็นนิติบุคคล เช่น มูลนิธิ สมาคม และสภา มีสตรีออกปฏิบัติงานด้านอาสาสมัคร โดยมีได้รับค่าตอบแทน เช่น

- 1) สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย เปิดให้บริการคำปรึกษาทางกฎหมายโดย ไม่คิดมูลค่า
- 2) สมาคมแพทย์สตรี ให้บริการทางการแพทย์ในวันหยุดราชการ โดยมีได้คิดมูลค่า
- 3) สมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิก ให้การช่วยเหลือการศึกษาของสิ่งจังหวัดภาคได้หลายโครงการ
- 4) สโมสรวัฒนธรรมหญิง จัดงานบริการชุมชน
- 5) สมาคมสตรีไทย ได้ร่วมงานด้านบริการสาธารณสุขกับเทศบาลกรุงเทพฯ
- 6) สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์วาชดับบลิวซีเอ (YWCA)
- 7) สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย
- 8) สมาคมเลขานุการช่วยอบรมวิชาชีพด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีการศึกษาน้อย
- 9) สภาสตรีแห่งชาติ ช่วยพัฒนาชุมชน และฝึกสตรีระดับหมู่บ้านเป็นผู้นำ

การออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านของสตรี มีส่วนช่วยในการยกฐานะของสตรีและช่วยเศรษฐกิจของชาติ แต่ยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะสตรีที่สมรสแล้ว ซึ่งมีอาจจะทั้งการะผูกพันกับคนในครอบครัวได้ ภาระดังกล่าวได้แก่ การดูแลทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะบุตรธิดา หุงหาอาหาร และทำงานบ้านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาสำคัญคือ การถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของสตรี เพราะสังคมยังไม่ยอมรับว่าสตรีมีความสามารถเท่าบุรุษในทางพฤตินัย ได้ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าชายแม้ว่าเป็นงานประเภทเดียวกันก็ตาม

นิงนิศ์ ตูลยพันธ์ ได้รายงานเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการทำงานของสตรีไว้ดังนี้

ชั่วโมงการทำงานของสตรีในภาคเกษตรกรรมปี 2528

แรงงาน	ชั่วโมง/ปี	ร้อยละของชั่วโมงทั้งปี (8,760 ชั่วโมง)
<u>ชาย</u>		
- ทำงานในไร่นา	2,294	26.18
<u>หญิง</u>		
- ทำงานในไร่นา	1,644	18.76
- ทำงานในไร่นา และนอกบ้าน	3,894	44.45

จะเห็นว่าหากรวมงานในไร่นาและงานบ้านด้วยแล้ว สตรีเกษตรกรใช้เวลาในการทำงานมากกว่าชาย

การจำกัดสิทธิทางด้านเศรษฐกิจของหญิงไทย มีอยู่หลายประเด็นคือ

1) การจำกัดโอกาสในการเข้าทำงานของหญิง ไม่ว่าจะเป็นงานในภาครัฐบาลหรือเอกชน ตัวอย่างเช่น เดิมหญิงไทยถูกจำกัดสิทธิไม่ให้รับราชการในตำแหน่งสำคัญ ๆ หญิงไทยที่สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิตและสอบได้เนติบัณฑิตไทยแล้ว ไม่มีสิทธิสอบเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการ หญิงที่สำเร็จรัฐศาสตร์บัณฑิต ไม่มีสิทธิสอบเป็นปลัดอำเภอ เป็นต้น

ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 และได้กำหนดให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายที่จำกัดสิทธิสตรีในทุก ๆ ด้านภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบการสอบคัดเลือกผู้พิพากษาและอัยการ ซึ่งระบุว่ารับเฉพาะชายก็ถูกยกเลิกไป แต่ยังมี การจำกัดสิทธิ มิให้หญิงรับราชการในตำแหน่งต่อไปนี้

- 1) เจ้าพนักงานปกครอง 3 (เฉพาะตำแหน่งปลัดอำเภอ)
- 2) สมุห์บัญชีอำเภอ 3
- 3) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ 1

- 4) นายตรวจสรรณสามิต 1
- 5) เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ 1, 2 (ปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขังชายและอื่น ๆ)
- 6) อนุศาสนาจารย์ 1 (ทำหน้าที่ให้การศึกษาวบรมเกี่ยวกับศีลธรรมแก่ผู้ต้องขังหรือผู้รับการอบรม)

นอกจากการถูกจำกัดสิทธิตามตัวบทกฎหมายแล้ว ยังมีการตกลงเป็นการภายในระหว่างส่วนราชการที่ต้องการรับข้าราชการและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งทำหน้าที่สอบคัดเลือกโดยส่วนงานนั้น ๆ จะแจ้งกับ ก.พ. ว่าตำแหน่งนั้นรับเฉพาะผู้ชายเท่านั้น

สำหรับการทำงานในรัฐวิสาหกิจ จะเห็นได้ว่าพนักงานชายมีมากกว่าพนักงานหญิง อัตราส่วนระหว่างพนักงานชายและพนักงานหญิงในปี พ.ศ. 2523 เท่ากับ 70.0 : 30.0 การจ้างงานในภาคเอกชน มักจะจ้างพนักงานชายให้ทำงานที่เกี่ยวกับการบริหารงานช่างฝีมือ หรือวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนงานรับใช้ งานบริการ มักใช้พนักงานหญิง

2) ค่าตอบแทนในการทำงานของภาครัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ จะเท่าเทียมกัน เนื่องจากมักจะมีระเบียบข้อบังคับของราชการและรัฐวิสาหกิจควบคุมอยู่ แต่ในภาคเอกชน จะพบว่านายจ้างจะให้ค่าจ้างลูกจ้างชายมากกว่าลูกจ้างหญิง

3) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ในภาคราชการและรัฐวิสาหกิจนั้น ผู้หญิงจะมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งน้อยกว่าชาย ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมดั้งเดิมที่ว่าผู้บังคับบัญชาต้องเป็นชาย และเดิมหญิงไม่มีโอกาสทางการศึกษา ต่อมาหญิงได้มีโอกาสได้ศึกษาเท่าเทียมชาย แต่มีจำนวนน้อยกว่า เมื่อได้เข้าทำงานทำให้ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของหญิงสู้ชายไม่ได้

4) หญิงที่สมรสและมีบุตรแล้วจะถูกจำกัดโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน จนได้มีการประกาศใช้สนธิสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติฯ ต้องกำหนดข้อห้ามมิให้นายจ้างไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ถือเอาเหตุที่หญิงสมรสหรือมีบุตรเป็นข้ออ้างในการไม่รับหญิงเข้าทำงาน เลิกจ้าง หรือตัดสิทธิและผลประโยชน์ที่หญิงได้รับก่อนที่จะทำการสมรสหรือมีบุตร นอกจากนี้ยังวางข้อกำหนดให้หญิงได้รับสิทธิในการลาคลอดโดยได้รับค่าจ้างหรือ

ได้รับสวัสดิการสังคมอื่น ตลอดจนให้มีการจัดบริการทางสังคมอันจำเป็น เช่น สถานเลี้ยงดู
เด็กเพื่อแบ่งเบาภาระของบิดามารดาที่ต้องทำงานและเปิดโอกาสให้บิดามารดาได้มีส่วน
ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอีกด้วย ข้อกำหนดอีกประการหนึ่งคือการกำหนดมาตรการ
คุ้มครองพิเศษเพื่อคุ้มครองให้หญิงมีครรภ์ปลอดภัยจากอันตรายซึ่งเกิดจากการทำงาน

(สภาสตรีแห่งชาติ, 2529 : น.268-273)

3.1.2 ด้านสังคม

สตรีไทยในสมัยสุโขทัย ได้รับการยกย่องในสังคม ไม่ได้ถูกเหยียดหยามดูแคลน ว่ามี
ฐานะต่ำกว่าชายแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม กลับได้รับความยกย่องนับถือในความ
สามารถ และในกิจการครอบครัว ก็มีอำนาจและบทบาทไม่แพ้ชาย ดังจะเห็นได้จากชีวิต
ความเป็นอยู่ในสมัยนั้น ผู้ชายไปทำงาน ผู้หญิงช่วยหุงหาอาหาร เมื่อเสร็จหน้านาหญิงชายจะ
ช่วยกันทำไร่ไถนา เมื่อฝ้ายสุกผู้หญิงมีหน้าที่ปั่นฝ้าย กรอด้ายและทอหูก ผู้ชายจะไปตีเหล็ก

สมัยกรุงศรีอยุธยา สตรีในสังคมจะแบ่งออกเป็นชั้นต่าง ๆ โดยมีหลักเกณฑ์การแบ่ง
ตามชาติกำเนิด ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการของสามี และถิ่นที่อยู่คือในตัวเมืองหลวง หรือ
นอกเมืองนั่นเอง (สภาสตรีแห่งชาติ, 2514 : น. 15) ผู้ชายจะรักภรรยาและบุตรธิดา
มาก ภรรยาและบุตรธิดาก็รัก เขามากเช่นกัน

ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ของผู้หญิงในสมัยนั้นจะแตกต่างกันไปตามฐานะ ผู้ที่มี
ฐานะดี จะทำงานบ้าน ทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัว เมื่อเสร็จจากงานบ้านจะใช้เวลา
ที่เหลือปักสะดึงกรึงไหมทอง ไหมเงิน และไหมธรรมดา หญิงที่มีฐานะต่ำลงมาก็ปั่นฝ้ายและ
ทอผ้าทำเป็นผ้าถุงและเครื่องนุ่งห่ม ถ้าเป็นหญิงยากจนจะไปรับจ้างทำงานหรือช่วยทำไร่ทำ
สวน

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สังคมของหญิงไทยจะแบ่ง เป็นสังคมของผู้หญิงชาววังและผู้หญิง
ที่อยู่นอกพระราชวัง ผู้หญิงชาววังมีฐานะแตกต่างกันโดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ ชั้นสูง ชั้น
กลาง และชั้นต่ำ

ผู้หญิงชาววังชั้นสูงได้แก่พระราชธิดา หม่อมเจ้าที่ได้รับการศึกษาอบรมในพระราชวัง

เมื่อได้ขึ้นมารับราชการอยู่ในวัง นอกจากนั้น บรรดาราชนิกุลและชิดา ข้าราชการที่ถวายตัว
เข้ามารับการศึกษาบรมในพระราชวังก็นับถือว่าเป็นผู้หญิงชาววังชั้นสูงเช่นกัน

ผู้หญิงชาววังชั้นกลาง ซึ่งเป็นลูกของคหบดีที่บิดามารดาอยากให้เข้าศึกษาบรมใน
พระราชวัง จะส่งเข้าไปถวายตัวกับเจ้านายในพระราชวังตั้งแต่เล็ก ๆ ช่วยรับใช้และ
ศึกษาจนสำเร็จ จึงออกมาแต่งงาน ผู้หญิงชาววังชั้นกลางอีกประเภทหนึ่งคือ พวกที่ได้รับ
เลื่อนตำแหน่งมาจากผู้หญิงชาววังชั้นต่ำ มีหน้าที่เช็กเครื่องเสวยจากห้องเครื่องขึ้นไปส่งถึง
พระราชชมณเฑียร พวกทนายเรือนและพวกจำเริญ

ผู้หญิงชาววังชั้นต่ำ ได้แก่พวกจำเริญ ที่ถูกเกณฑ์ให้พลัดเปลี่ยนเป็นเวรเข้าไปรับราชการ
ในพระราชวังตั้งแต่ยังรุ่นสาว มีหน้าที่รักษาประตูวัง เป็นกรรมกรในงานต่าง ๆ หรือ
เป็นคนรับใช้ของผู้ใดในวัง

สำหรับผู้หญิงที่อยู่นอกวัง ที่เรารู้จักในฐานะวีรสตรี 3 ท่าน คือท้าวเทพสตรี ท้าวศรี
สุนทร และท้าวสุนารี ผู้ป้องกันเมืองกลางและเมืองโคราช จากการรุกรานของศัตรู
แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญของหญิงไทยในสมัยนั้น

ฐานะทางสังคมของหญิงไทยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังถือว่าต่ำกว่าชายมาก ทั้ง ๆ ที่
หญิงไทยก็มีความสามารถไม่น้อยไปกว่าชาย ชนบทกรรมนิยมประเพณีโบราณ กำหนดให้หญิง
ไทยอยู่แต่ในบ้าน ไม่มีโอกาสได้ออกงานสังคมนอกบ้าน การไปไหนมาไหนของหญิงสาวจะ
ต้องมีผู้ใหญ่คุมไปด้วย ระเบียบนี้ถือกันอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสตรีในเมืองหลวง จะ
แตกต่างจากสตรีชนบท ซึ่งมีอิสระมากกว่าเพราะตามชนบทมีการไปช่วยทำนาและเกี่ยวข้าว
ทำให้หญิงชายได้พบกัน

ความแตกต่างระหว่างหญิงชายในสังคมชนบท จะมีน้อยกว่าในสังคมเมืองหลวง ทั้งนี้
เพราะสังคมในชนบทต้องการแรงงานในการเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตร หญิงและชายจึงมี
ความสำคัญเท่าเทียมกัน ส่วนสังคมในเมืองหลวงนั้นอาชีพรับราชการเปิดโอกาสให้เฉพาะ
ผู้ชายและอาชีพที่มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงจึงไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพ
มีหน้าที่ดูแลบ้านช่อง ปรนนิบัติสามี อบรมสั่งสอนบุตรธิดา ควบคุมการจับจ่ายใช้สอยต่าง ๆ
เก็บออมทรัพย์สิน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ
ของหญิงไทยดังนี้

- เปลี่ยนแปลงสภาพของหญิงไทยที่ไม่ต้องถูกลดคร่ามาเป็นหม่อมห้าม
- บรรดาเจ้าจอมหม่อมห้ามตลอดจนผู้หญิงชาววังประเภทถวายตัวเข้ารับราชการในวัง เดิมต้องรับราชการอยู่ในวังจนกว่าจะเสียชีวิต ได้เปลี่ยนแปลงให้ลาออกจากราชการ กลับไปอยู่กับบิดามารดาได้ตามความสมัครใจ ฯลฯ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สตรีไทยมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาให้สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีเป็นผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร ในระหว่างที่พระองค์เสด็จประพาสยุโรป ในปี พ.ศ. 2439

พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีทรงทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความสามารถ นับได้ว่ารัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนสภาพของสตรีไทยให้มีบทบาทเคียงคู่กับบุรุษ ตลอดพระชนมายุของพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระองค์ทรงพยายามเปลี่ยนแปลงแก้ไขสภาพของหญิงไทยที่มีความเหลื่อมล้ำกว่าบุรุษอยู่เสมอมา ทรงริเริ่มการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรี ทรงจัดตั้งสภาอุณาโลม และทรงนำวิวัฒนาการหลายสิ่งหลายอย่างด้วยพระองค์อย่างกล้าหาญ และจริงจัง และสมเหตุสมผล ทั้งนี้ด้วยแน่พระทัยว่าสตรีนั้น ถ้าได้มีโอกาสเรียนรู้ขั้นจิตใจเจริญพอ ก็ย่อมช่วยชาติบ้านเมืองได้เช่นเดียวกับบุรุษ ทั้งยังอาจเป็นกำลังสนับสนุนให้บุรุษทำการบรรลุผลสำเร็จในทางที่ดียิ่งขึ้น (สภาสตรีแห่งชาติ, 2519 : น.66)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมของสตรีไทยเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการประกาศให้พระราชบัญญัติประถมศึกษาในปี พ.ศ. 2464 บังคับให้เด็กหญิงชายที่มีอายุตั้งแต่ 7-14 ปี เข้าศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ทรงสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาสำหรับหญิงชายไทย ทรงพระราชดำริที่จะมีพระมเหสีเพียงองค์เดียว และทรงมีพระราชประสงค์ให้ข้าราชการมีภรรยาคนเดียว ซึ่งเป็นภาระเอาอย่างลัทธิธรรมเนียมแบบชาวตะวันตก

ในปี พ.ศ. 2478 คณะราษฎร ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ประกาศใช้กฎหมายที่ให้ผู้ชายมีสิทธิจดทะเบียนสมรสได้เพียงคนเดียวในปี พ.ศ. 2478 กฎหมายดังกล่าวยังใช้อยู่จนทุกวันนี้

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้ ประชาชนชาวไทย ทั้งหญิงและชาย มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการเมือง สังคม การศึกษา และการประกอบอาชีพ

ในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เป็นสตรีไทยคนแรกที่มีหน้าท่งงานราชการ และองค์การต่าง ๆ ได้ริเริ่มตั้งสำนักวัฒนธรรม ฝ่ายหญิงขึ้นในสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2486

ทางด้านการยกระดับสตรีทางสังคม ท่านผู้หญิงได้ตั้งโรงเรียนนักสังคมสงเคราะห์แห่งแรกที่บ้านพิษณุโลก และได้ส่งเสริมสถานรับเลี้ยงเด็กในกรมประชาสงเคราะห์ และสถานฝึกอาชีพของสตรีผู้ไร้แรงงาน ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์แก่กรรมกรสตรี (สภาสตรีแห่งชาติฯ, 2519 : น.72)

ปัจจุบันการศึกษาและการทำงานนอกบ้านของสตรีไทยทำให้อาชีพเกี่ยวกับชีวิต สมรสและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปจากเดิม สตรีมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวร่วมกับสามี สตรีไทยไม่คิดว่า ภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง เพราะตนมีการศึกษา มีวิชาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งสามีเหมือนสมัยก่อน ทำให้มีอิสระภาพในการตัดสินใจ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการหย่าร้างกันมากขึ้น สตรีไทยปัจจุบันสมัครใจที่จะอยู่เป็นโสดมากกว่าสตรีไทยสมัยก่อน

สถานภาพของสตรีได้รับความสนใจจากรัฐบาลมากขึ้น ระหว่าง พ.ศ. 2518-2527 ซึ่งเป็นทศวรรษสตรี รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อศึกษาหาช่องทางในการกำหนดกิจกรรมปีสตรีสากล และได้เข้าร่วมประชุมในเรื่องดังกล่าวที่องค์การสหประชาชาติจัดขึ้นที่ประเทศเม็กซิโก

ในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนพัฒนาสตรีและเด็ก ต่อมาเปลี่ยนเป็นคณะกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพสตรีและศึกษาหาข้อมูลอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาสตรี และบรรจุแผนดังกล่าวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5

ในปี พ.ศ. 2522 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรี มีหน้าที่จัดทำแผนและโครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3 ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสตรี ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 รัฐบาลเริ่มเห็นความสำคัญของสตรีบ้าง แต่ยังไม่มีการพัฒนาสตรีที่ชัดเจน แบ่งออกปฏิบัติงานต่าง ๆ แผนงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ แผนการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและสตรี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ไม่มีแผนพัฒนาสตรีที่ชัดเจน เพียงแต่มีการจัดกลุ่มเป้าหมายพิเศษในการพัฒนาสังคม และมีสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งเท่านั้น แผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการเพิ่มรายได้ มีแผนการอบรมอาชีพปรับปรุงคุณภาพและทักษะในการทำงาน รวมทั้งขยายโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพของสตรี เพื่อให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีความรับผิดชอบและมีโอกาสทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้น ในขณะที่งานบ้านก็ต้องทำเหมือนเดิม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 (2530-2534) ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของสตรี สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคในสิทธิและหน้าที่ของสตรี ทั้งนี้ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาสตรี ดังนี้

- 1) ลดอัตราการตายของแม่จาก 60 เป็น 40 คนต่อ 100,000 คน
- 2) เพิ่มอัตราการวางแผนครอบครัวของฝ่ายชายอย่างถาวรจาก 20% เป็น 25%
- 3) ให้หญิงมีการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับเพิ่มขึ้นจาก 34% เป็น 50%
- 4) จัดให้หญิงมีโอกาสในการฝึกอาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจาก 20% เป็น 40%
- 5) ให้หญิงมีตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการเพิ่มขึ้นจาก 0.1% เป็น 5%

- 6) ให้หญิงมีตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจาก 6.4% เป็น 10%
- 7) จัดตั้งองค์กรของรัฐในการบริหารงานสตรี

ปัจจุบันรากฐานทางสังคมของสตรีไทย กำลังเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สตรีไทยมีบทบาทในสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่การพัฒนาสตรีประสบผลสำเร็จพอประมาณ เพราะในระดับผู้บริหารและผู้นำทศวรรษนโยบายนั้น ความคิดอนุรักษนิยมและเพศนิยม (Sexism) ยังแพร่หลายอยู่อย่างมาก ผลตอบสนองจากแรงกระตุ้นขององค์การสหประชาชาติคือการแบ่งรับแบ่งสู้ และยอมรับให้มีการวางแผนพัฒนาสตรีที่จริงจัง แต่ก็ยอมรับการพัฒนาสตรีในสาระที่ไม่ต่างกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่ว ๆ ไปคือ มิได้มุ่งแก้ไขปัญหาความเสมอภาคอย่างจริงจัง ถ้าจะมีการปรับปรุงก็อยากจะให้ปรับปรุงสตรีในฐานะของแม่และเมีย แทนที่จะพิจารณาการแบ่งสรรบทบาทหน้าที่ให้ต่างจากบทบาทดั้งเดิมอย่างถึงรากถึงโคน อุปสรรคในระดับนี้คือ ในระดับผู้บริหารและผู้นำทศวรรษนโยบายยังเปิดโอกาสให้ชนชั้นกลาง เข้าไปมีส่วนร่วมได้น้อยมาก... ปัจจัยที่น่าจะพิจารณาคือการสร้างเสริมเจตจำนงทางการเมืองให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นพลังในการพัฒนาประเทศและเพิ่มกำหนดนโยบายรวมทั้งติดตามผลการปฏิบัติตามนโยบายอย่างแน่วแน่

(แบบฉบับอันพึงประสงค์ของสตรีไทย : น. 98)

3.1.3 ด้านการเมือง

ในสมัยสุโขทัยสตรีไทย ไม่มีบทบาทด้านการเมืองเลย แต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สตรีเข้าไปมีบทบาทด้านการเมืองมากขึ้น เจ้านายสตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในราชการแผ่นดิน เช่น ท้าวศรีสุดาจันทร์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในสมัยพระยอดฟ้า ซึ่งเป็นโอรสของสมเด็จพระชัยราชาธิราชกับท้าวศรีสุดาจันทร์ ซึ่งขณะนั้นพระยอดฟ้ามีพระชันษาได้ 11 ปี และสมเด็จพระศรีสุริโยทัยมเหสีของสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิได้ออกไปทำสงครามกับพม่าจนถูกพระเจ้าแปรฟันสิ้นพระชนม์ บทบาททางการเมืองของสตรีไทยมีไม่มากนัก จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้กำหนดให้หญิงมีสิทธิเลือกตั้งและรับเลือกตั้งเช่นเดียวกับชาย

ในปี พ.ศ. 2492 เริ่มมีผู้หญิงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร และในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2492 มีผู้หญิงได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎรคือ นางอรพิน ไชยกาล

ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2495 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร 4 คน

ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร 1 คน จากผู้สมัครหญิงทั้งหมด 41 คน

ในวันที่ 15 ธันวาคม 2500 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร 4 คนจากผู้สมัครหญิงทั้งหมด 14 คน

ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร 6 คนจากผู้สมัครหญิงทั้งหมด 32 คน

นอกจากผู้หญิงจะลงสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรแล้ว ยังได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอยู่เสมอ

ด้านการใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้น ผู้หญิงได้ไปใช้สิทธิดังกล่าวตามตารางต่อไปนี้

ภาค	ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (คน)	ผู้มาใช้สิทธิ		ผู้มาใช้สิทธิจำแนกตามเพศ			
		จำนวน	ร้อยละ	ชาย		หญิง	
				จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลาง	4,480,630	1,991,346	44	1,113,232	55	878,114	45
ใต้	1,856,473	1,009,325	54	584,165	58	425,560	42
เหนือ	3,373,319	1,746,353	51	967,202	55	779,151	45
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5,109,758	2,538,408	50	1,475,874	58	1,062,538	42
รวมทั้งประเทศ	14,820,180	7,285,832	49	4,140,473	56	3,145,359	43

ที่มา : กรมการปกครอง รายงานวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512

ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลครั้งใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้มีพระบรมราชโองการตั้งสมัชชาแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 2,374 คน เป็นสตรี 128 คน และสมาชิกสมัชชาได้ลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน 299 คน เป็นสตรี 16 คน

ในวันที่ 26 มกราคม 2518 ได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกสมัยหนึ่ง มีพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้ง 42 พรรค มีสตรีเป็นหัวหน้าพรรคอยู่ 2 พรรค คือพรรคเกษตรนิคม อภิรัตน์ บริบูรณ์ เป็นหัวหน้า และพรรคแผ่นดินไทย มีนางสุนิรัตน์ เตลาน เป็นหัวหน้า ส่วนพรรคการเมืองอื่น ๆ ก็มีสมาชิกพรรคที่เป็นสตรีเข้าร่วมอยู่ด้วย

ในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมีสตรีสมัครรับเลือกตั้ง 69 คน ได้รับการเลือกตั้ง 3 คน ส่วนสมาชิกวุฒิสภาในครั้งนั้น มีสตรีได้รับการเลือกตั้ง 8 คน จากสมาชิกทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด

การเลือกตั้ง (วันที่ 22 เมษายน 2522 และ 15 เมษายน 2526) มีสตรีได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้นเป็น 9 คนและ 13 คน มีสตรีได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี 3 คน คือ

- 1) นางวิมลศิริ ชำนาญเวช เป็นรัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐในสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร
- 2) คุณหญิงเลอศักดิ์ สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์
- 3) ดร.สุภา อุดมศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

ข้อน่าสังเกตบางประการเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพทางการเมืองของสตรีในสังคมไทยคือ สตรีที่มีบทบาทเข้มแข็ง มีความสำนึกและมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง มักจะเป็นสตรีที่มีสถานภาพทางสังคมสูง ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี มีภูมิหลังและมีประสบการณ์ทางการเมือง ซึ่งมักเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม และบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและการรณรงค์ทางการเมืองของสตรีไม่สามารถที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มพลังที่เข้มแข็ง

เพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์ให้กับสตรีส่วนใหญ่ของสังคมได้อย่างเต็มที่

สำหรับบทบาททางการเมืองของสตรีในท้องถิ่นชนบทไทย จะได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและในการปกครองประเทศ จะเห็นได้ว่ามีผู้ทางและมือนาคคตินันท์ จมื่นไสลซ์หลังจากที่รัฐบาล ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลมากยิ่งขึ้น เพราะเชื่อกันว่าเนื่องจากสตรีเป็นประชากรที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นเพศที่มีความอ่อนหวาน และมีความรับผิดชอบสูง การเปิดโอกาสให้สตรีในชนบทได้มีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่บริหาร และในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น อาจช่วยทำให้การปกครองประเทศมีประสิทธิภาพและมีความสงบเรียบร้อยยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นตัวอย่าง ได้จากการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2524 ที่ปรากฏผลว่ามีสตรีได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด 54 คน จากจำนวนทั้งหมดทั่วประเทศ 1,925 คน และในปีเดียวกันนี้ เองก็ได้มีสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีทั่วประเทศอีก 17 คนจากจำนวนทั้งหมด 365 คน ปรากฏผลว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของสตรีในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ได้อำนวยอำนวยให้การปกครองในระดับประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดีไม่แพ้การปกครองของบุรุษแต่อย่างใด

สำหรับการพัฒนาทางการเมืองโดยการเพิ่มบทบาทให้กับสตรีในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้นำในระดับท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2525 เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้งในตำแหน่งกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำในระดับท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ซึ่งหมายถึงการยอมรับให้สตรีได้มีบทบาทและมีสถานภาพที่เท่าเทียมกับบุรุษในการเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำท้องถิ่น ปรากฏว่ามีสตรีที่ให้ความสนใจและปวารณาตัวเข้ารับใช้ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในเดือนเมษายน 2528 ได้หลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันนี้มีสตรีเป็นจำนวนถึง 613 คน ที่ได้รับเลือกตั้งและแต่งตั้งให้เข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นใน

ระดับตำบลและหมู่บ้าน แยกเป็นตารางได้ดังนี้

1. กำนันสตรี 8 คน
2. ผู้ใหญ่บ้านสตรี 165 คน
3. แพทย์ประจำตำบลสตรี 22 คน
4. สารวัตรกำนันสตรี 67 คน
5. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองสตรี 351 คน

การที่ผู้นำสตรีในระดับท้องถิ่นสามารถเข้ามามีบทบาทในการบริหารและในการปกครองตนเอง เท่ากับเป็นการช่วยยกสถานภาพทางการเมืองให้กับสตรีไทยในชนบทให้ดีขึ้น มีความตื่นตัวและมีความสำคัญทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเชื่อได้ว่าจะพัฒนาเป็นความห่วงแทนในสิทธิทางการเมืองของตนเองควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบและการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอารยชน (civic culture) ขึ้นในท้องถิ่นชนบทอันกว้างขวางของไทย ซึ่งจะมีผลช่วยในการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและมีเสถียรภาพอีกทั้งยังสอดคล้องกับการดำเนินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้สตรีมีสถานภาพที่ดีขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองรวมทั้งส่งเสริมให้สตรีได้มีส่วนร่วมในทุกกลไกของกระบวนการพัฒนาประเทศ (UNESCO, น : 143-145)

ตารางแสดงสถานภาพทางการเมืองในระดับชาติของสตรีไทย

วัน เดือน ปี	ประเภทผู้แทน	จำนวน		รวม
		ชาย	หญิง	
29 มกราคม 2492	สภาผู้แทนราษฎร	99	-	99
5 มิถุนายน 2492	สภาผู้แทนราษฎร (เลือกตั้งซ่อม)	20	1	21
26 กุมภาพันธ์ 2495	สภาผู้แทนราษฎร	119	4	123

ตารางแสดงสถานภาพทางการเมืองในระดับชาติของสตรีไทย (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ประเภทผู้แทน	จำนวน		รวม
		ชาย	หญิง	
26 กุมภาพันธ์ 2500	สภาผู้แทนราษฎร	159	1	160
5 ธันวาคม 2500	สภาผู้แทนราษฎร	156	4	160
30 มีนาคม 2501	สภาผู้แทนราษฎร (เลือกตั้งซ่อม)	25	1	26
10 กุมภาพันธ์ 2512	สภาผู้แทนราษฎร	214	5	219
10 ธันวาคม 2516	สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ	2,225	122	2,347
23 ธันวาคม 2516	สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	283	16	299
26 มกราคม 2517	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	266	3	269
	วุฒิสมาชิก	92	8	100
4 เมษายน 2519	สภาผู้แทนราษฎร	272	7	279
22 เมษายน 2522	สภาผู้แทนราษฎร	292	9	301

ตารางเปรียบเทียบระหว่างผู้ชายและผู้หญิง
ที่ได้รับการเลือกตั้งและตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ในปี 1980

Comparison between men and women elected and
appointed to various positions in 1980

Positions	No. of members	Men	Women	%of Women
Senators (appointed)	225	222	3	1.33
Members of Lower House of Parliament (elected)	301	292	9	2.99
members of Provincial Assembly	1,925	1,879	45	2.81
Members of Municipal Administration	356	339	17	4.78
Total	2,807	2,724	83	2.96

Source: The National Committee for International Cooperation
under the Thailand National Commission on Women's Affairs,
Women's Development in Thailand, 1985 (Table 6, page 74).

Men and women in senior positions in
civil service (municipal) in 1985

Civil Service Rank	Men	Women	Total
Level----> C 8	8	3	11
Level----> C 7	19	2	21
Level----> C 6	50	14	64
Level----> C 5	25	3	28

Source: The National Committee for International Cooperation under the Thailand National Commission on Women's Affairs, Women's Development in Thailand, 1985 (Table 5, page 72).

รัฐบาลชุดปัจจุบันมีผู้แทนราษฎรที่เกินสตรี 10 คนคือ

- 1) นางลลิตา ฤกษ์สำราญ พรรคประชากรไทย
- 2) นางเย็นจิตต์ รพีพัฒน์ ณ อยุธยา พรรคประชากรไทย
- 3) นางปัทมา หงสกุล พรรคประชากรไทย
- 4) คุณหญิงสุนัตรา มาศดิตถ์ พรรคประชาธิปัตย์
- 5) นางศรีสกุล เตชะ ไพบูลย์ พรรคประชาธิปัตย์
- 6) นางเตือนใจ นุอุปสະ พรรคประชาธิปัตย์
- 7) น.ส. พนุสุข โลหะ ไซติ พรรคชาติไทย
- 8) นางพวงเล็ก บุญเชียง พรรคชาติไทย
- 9) นางศิริพันธ์ จุริมาศ พรรคชาติไทย
- 10) นางกรองกาญจน์ วิสัสมหาย พรรคกิจสังคม

มีสตรีได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี 1 คนคือ คุณหญิงสุภัทรา มาศดิตถ์ และมีวุฒิสมาชิกสตรี 6 คน

ก่อนที่สตรีไทยจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองนั้น มีแนวคิดบางประการเพื่อให้สตรีไทยเกิดความพร้อมที่จะเป็นทั้งผู้มีความสนใจทางการเมือง หรือมีบทบาทโดยตรงในการเมืองดังนี้

1) ให้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษา ให้มีข้อมูลทางการเมืองมากขึ้น เพื่อปลูกฝังให้หญิงมีความสนใจทางการเมืองตั้งแต่วัยเด็ก ให้พยายามหาวิธีหรือสื่อทางการศึกษาที่จะชี้ให้เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ใช่เป็นเรื่องของผู้ชายที่กระทำในระดับชาติเท่านั้น

2) ให้สมาคม องค์การเอกชน หรือเอกบุคลที่มีความตื่นตัวทางการเมืองแล้วได้หาโอกาสและวิธีที่จะถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองให้แก่เพื่อนร่วมชาติ ความรู้นี้จะต้องเป็นข่าวสาร หรือรายละเอียดที่ตรงไปตรงมา มิใช่เป็นการล้าหลังมองให้ผู้หญิง เอนเอียงไปยึดถือรูปแบบของการเมืองรูปใดรูปหนึ่ง เพื่อเป็นประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

3) ให้สตรีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมที่มีหน้าที่ติดตามผลงานของสมาชิกนิตินันท์ติ สมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนผลงานและบทบาทของคณะรัฐมนตรี และรวบรวมข่าวสารของการติดตามออกเผยแพร่ในหมู่สตรีด้วยกัน

4) ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ พยายามเสาะหาสตรีที่มีความสามารถ เข้ามาสมัครรับเลือกตั้งให้มากกว่าที่ผ่านมา

5) ให้รัฐบาลให้ความไว้วางใจที่จะแต่งตั้งสตรีที่มีความสามารถ เข้าร่วมในกิจการระดับชาติมากกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะ เป็นตำแหน่งรัฐมนตรี ทูต คณะกรรมาธิการที่ปรึกษา ฯลฯ

6) ให้นักการเมืองสตรี ซึ่งในขณะนี้มีอยู่บ้างแล้ว แต่ยังเป็นจำนวนน้อยได้กระทำหน้าที่ของตนให้เต็มภาคภูมิ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสในหมู่คนทั่วไป จะสังเกตได้ว่าขณะนี้ นักการเมืองสตรียังไม่ีบทบาทมากเท่าที่ควร ยังไม่ศึกษาปัญหาจนรู้ถ่องแท้และรู้จักเรียกร้องไปตามกระบวนการขั้นตอน นักการเมืองสตรีโดยเฉพาะผู้ที่มิตำแหน่งอยู่ในสภาทั้งสอง

ยังกระทำตนเป็น "ผู้สังเกตการณ์" มากกว่าจะเป็น "ผู้มีบทบาท"

7) ให้ชายและหญิงในสังคมไทยยุคปัจจุบันมีความคิดที่ว่าหญิงกับชายมีความ เป็นคนเท่าเทียมกันตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นบทบาททุกด้านในสังคมไม่ว่าระดับครอบครัวหรือระดับประเทศ เป็นบทบาทที่แบ่งกันทำได้ตามความสามารถส่วนตัวของแต่ละบุคคล (สภาสตรีแห่งชาติ, 2515 : น. 197-8)

3.2 บทบาทของสตรีในต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

3.2.1 บทบาทของสตรีในประเทศมัลดีฟส์

ด้านเศรษฐกิจ

ประมาณหนึ่งในสี่ของประชากรในประเทศมัลดีฟส์ อาศัยอยู่ใน Male ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีการจ้างงานมากมายที่เปิดโอกาสให้ทั้งหญิงและชาย ประชากรบางส่วนอาศัยอยู่ตามเกาะ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการประมง และการเกษตร ผู้ชายทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหาเลี้ยงครอบครัวโดยการทำการประมง เป็นช่างไม้ และสร้างบ้านแทนเดียวกับงานวิชาชีพ งานบริหารและธุรกิจ ส่วนผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน คอยหุงหาอาหารดูแลคนในครอบครัว นอกจากนั้นถ้ามีเวลาว่างจะทำ เชือก สานเสื่อ ทำสวนครัว จะเห็นได้ว่างานที่ผู้หญิงทำไม่ได้ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวโดยตรง

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ชายและผู้หญิงแยกตามกลุ่มต่าง ๆ

Percentage of economically active male and female age groups, 1977

Age	Male	Female
10.14	32.7	19.9
15.19	78.0	52.2
20.24	93.4	62.1
25.29	95.0	64.7
30.34	95.7	64.8
35-39	96.5	70.7
40-44	96.8	71.9
45-49	97.0	73.3
50-54	95.5	68.1
55-59	93.2	61.5
60-64	87.5	52.3
65and above	65.1	35.1

Source : Statistical yearbook of Maldives 1983.

เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน ผู้ที่สอบผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีสิทธิ์ได้ทุนไปศึกษาต่อในสาขาวิชาซึ่งที่ตนต้องการ เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กผู้ชายจำนวนมากได้ศึกษาต่อหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาแล้ว ต่างกับเด็กผู้หญิงจะเรียนต่อในระดับสูงน้อยกว่าเด็กผู้ชาย